

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. תבואה לא יזרענה קטנית ... תבואה יזרענה קטנית ... הא לן והא להו.....1
- ב. הני תחלי דבי כתנא אין בהן משום גזל עומדות על גבולין יש בהן משום גזל ואם הוקשו לזרע אפילו דבי כתנא נמי יש בהם משום גזל.....3
- ג. אילן העומד על המיצר ... חולקין.....3
- ד. אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה.....4
- ה. שיהו נכסיך קרובים לעיר.....5
- ו. אבל בית הכנסת לא ... שכר פסיעות יש.....5
- ז. הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים שנאמר צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם 7
- ח. שלשה עשר דברים נאמרו בפת שחרית.....9
- ט. לא תזלזל במשחתא דכל פורתא ופורתא חזי לכורכמא רישקא.....10
- י. ארבע אמות דאניגרא זלזל בהו דאנהרא לא תמשחנהו כלל ... ארבע אמות דאניגרא לבני אניגרא דאנהרא דכולי עלמא.....10
- יא. מלא כתפי נגדי בתרי עברי נהרא קוצו ... משום אמתוחי אשליהן הוא כמלא כתפי נגדי סני.....11

דף קז.

א. תבואה לא יזרענה קטנית ... תבואה יזרענה קטנית ... הא לן והא להו

כבר התבאר לעיל דף קז: שלא ישנה¹ השוכר או המקבל לזרוע בו מין המכחיש את השדה יותר מהמין שהתנה עם בעל השדה, ויש אומרים² שבקבלנות מותר לזרוע מין המכחיש יותר אם הפירות שווים יותר, שמכיון

¹ שו"ע ונו"כ שכר א

² רמ"א שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שמקבל יותר לא איכפת לבעל הקרקע במה שתכחיש השדה. ויש אומרים³ שבכל אופן לא ישנה אפילו למיין שאינו מכחיש יותר. כיון שמתנאי הקבלנות לתת לו מפירות אותה שדה, יש לומר שמקפיד מפני שצריך מאותו המיין שהתנה, ואף על פי שיכול לקנות אותו המיין ממקום אחר, אפשר שרוצה בפירות שדהו דוקא⁴.

לפיכך החובר שדה מחבירו לזרעה שעורים, לא יזרעה חטים, מפני שהחטים מכחישות את הקרקע יותר מהשעורים. חכרה לזרעה חטים, יזרעה שעורים. קטנית, לא יזרעה תבואה. תבואה, יזרעה קטנית. ויש אומרים⁵ בהיפך, תבואה לא יזרעה קטנית, קטנית יזרעה תבואה⁶.

וכל זה בארץ ישראל, אבל בבבל וכיוצא בה שהארץ היא לחה ואין דרך להקפיד בהכחשתה יכול לשנות לאיזה מיין שירצה⁷. וי"א⁸ שלא יזרעה קטניות, מפני שהקטניות שם מכחשת את הארץ⁹.

³ שם

⁴ ועיי' במ"ז (שם) שהקשה דא"כ גם בחכירות הרי צריך לתת לו מפירות השדה, ונראה דס"ל שבאמת להלכה גם בחכירות יכול לעכב שלא ישנה לדיעה זו, ועיי' פת"ש, ובשו"ע לא הזכיר מה דינו בדיעבד אם שינה, ונראה דדמי למוסיף משאוי על החמור וכיוצא בזה, שאם שינה בדבר שדרך להוסיף שכר, צריך גם כאן להוסיף, בין בשכירות ובין בקבלנות, אא"כ מה ששינה שוה יותר.

⁵ רמ"א שם

⁶ ועיי' דרישה שכתב אבל הוא תמוה וכי מחולקים המה הגאונים הנ"ל בדבר המפורסם בין עובדי אדמה איזה מיין מכחיש יותר נראה לומר דכולי עלמא לא פליגי בסברא וס"ל דקטנית מכחיש יותר מתבואה ואפילו מחיטין שהיא ג"כ בכלל תבואה בין בארץ ישראל בין בבבל אלא שצ"ל לפי הגירסא שהיה לפני הרי"ף והרמב"ם דסיפא דהמשנה הנ"ל דקטני תבואה יזרעה קטנית דאיירי במקבל שלגבי המקבל אזלינן בתר המיין החשוב יותר אף שהוא מכחיש יותר מטעם דאמרי אינשי (ב"מ קד ב) ליכחש ארעא ולא ליכחוש מרא כמ"ש רש"י (שם קו: ד"ה לא יזרעה חטים) וכמ"ש בפרישה. ונקט שינוי דמתבואה לקטנית דשרי אף שהוא מכחיש טפי וכל שכן דמשעורין לחיטין דמותר דאין חיטין מכחישין כ"כ נגד שעורין כמו קטנית נגד תבואה ומהאי טעמא מקטנית לתבואה אסור לשנות כיון דקטנית עדיפא כדי שלא ליכחוש מרא. ורישא דמתניתין איירי בחכירות ומהאי טעמא קאמר דלא ישנה לזרוע אף חיטין אף שהוא חשוב יותר וגם אינו (מתבואה) מכחיש כ"כ וכל שכן דלא ישנה מתבואה לקטנית. ובשלחן ערוך הלך המחבר על פי דרכו שכתב בחיבורו לפרש דברי הרמב"ם הכל אחכירות ורמ"א ז"ל הלך אחריו בהנהגותיו ואפשר שכן הוא משמעות לשון הרמב"ם ובגמרא שסתמו דבריהן. אבל כדי לתרץ קושיות גדולות הנ"ל ג"ל מ"ש ודו"ק.

⁷ רמ"א שם

⁸ דעת המחבר שם

⁹ הסמ"ע [סק"ב] ודרישה האריך כאן. והנה מה שכתב וסברה רחוקה לומר שבא"י הטבע של הארץ הוא מהופך מבבבל ע"ש. ועיי' בחידושי אנשי שם מ"ש סברה בזה ע"ש והוא דוחק. וגם מ"ש הדרישה לאוקמי סיפא דמתניתין בקבלנות, כבר הכריע הה"מ [פ"ח משכירות ה"ט] דבקבלנות א"י לשנות כלל, וגם דוחק לאוקמי רישא בחובר וסיפא בקבלנות. אך בגוף הסברה דא"י שמינה וטובה, כיוון הסמ"ע בזה לדברי הראב"ד שבאס"ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

**ב. הני תחלי דבי כתנא איז בהז משום גזל עומדות על גבולין
יש בהז משום גזל ואם הוקשו לזרע אפילו דבי כתנא נמי
יש בהם משום גזל**

זרעים הגדילים¹⁰ בשדה ומפסידים עיקר הזריעה הרי הם הפקר. לפיכך שחלים¹¹, הגדלים בשדה פשתן מותר כל אדם ליטלן מפני שהם הפקר שמפסידים הפשתן, ואם הם עומדים על המצר אינם מפסידין הפשתן ואסור ליטלם, או שהוקשו לזרע כלומר שכבר גדלו כל צרכן¹² אפילו הם בין הפשתן בתוך השדה אסור ליטלן, שמה שהפסיד הפסיד, ואין הבעל מפקירן עכשיו.

ג. אילן העומד על המיצר ... חולקין

אילן העומד¹³ על המיצר שהשרשים הולכין ומתפשטים לשני השדות, אף על פי שהוא נוטה כולו לתוך שדהו של אחד מהם שניהם חולקין בפירותיו, שהולכים אחרי השרשים והם יונקים מקרקע שניהם¹⁴ ואין הולכים אחר הענפים¹⁵.

[ב"מ ק"ז ע"ב] שכתב וז"ל לבני בבל היה שדות שמנות ויותר היה שוה להם קמניות מן התבואה מפני ששואב הלחות שבהן מפני שמרקיב פירותיהן ע"ש. והנה הראב"ד כתב כן לגרסת רש"י, והה"נ לגרסת הרמב"ם [פ"ח משכירות ה"ט] קאי זה על א"י שהוא שמינה וטובה לכן יותר שוה להם הקמניות. וא"כ י"ל דלכ"ע קמניות מכחיש ביותר, רק דבא"י שהיא ארץ שמינה יותר שוה להם קמניות, לכן גרס במתניתין קמניות לא יזרענה תבואה תבואה יזרענה קמניות, ורב יהודה דמתני לרבין דלא ישנה מתבואה לקמניות, משום דבבבל איננה שמינה כ"כ וקמניות מכחיש ביותר, ומיושב בפשימות כל קושיות הדרישה ע"ש. ועיין בלח"מ [שם] מ"ש בזה. שושנת יעקב שם.

¹⁰ שו"ע ונו"כ רעז יג

¹¹ פ"י הרמב"ם בערבי חבשא"ר ובמעשרות פ"ד מ"ה פ"י "חב אלרשאד" ובלע"ז קרישון ובמלאכת שלמה שם בירו"ש בלעז ובשם רבינו הלל מצאתי שהוא רשד בערבי ובלעז משטויירסו *Lepidium* וכיום ידוע כ"רשאד"

¹² עד שראוי ליטול ממנו זרע לזרוע, תו אינו יונק מהקרקע שיקלקל הפשתן על ידו, ולא ניחא תו לבעלים כשיעקרו אחרים. סמ"ע שם כה

¹³ שו"ע ונו"כ שם כמ, קסז ב

¹⁴ סמ"ע שם ד

¹⁵ והטור [סעיף מ"א – מ"ב] שכתב כאן תשובת גאון שכתב דהלכתא כרב [בגמרא שם] דאמר דלא אולין בתר השרשים אלא בתר הענפים, ואמרינן הנוטה לכאן והנוטה לכאן לכאן, כתבתי בפרישה [שם] דלאו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ואם עומד כולו בשדה של אחד מהם ונוטה לשדה אחר, כל הפירות של בעל השרשים שיונקין מקרקעיתו. ואם השרשים נוטין לזה יותר מלזה, חולקין לפי ערך מה שהן יותר בזה מזה ואין משגיחין על הנופות¹⁶.

מותר לסמוך¹⁷ אילן למיצר של חברו ואין חברו יכול למחות שמא יכנסו לבורו ויזיקו, אולם כל אילן חברו שענפיו נוטים לתוך שלו, קוצץ מה שמפריע לו¹⁸. ומכיון שסמוך למצר, אף שכל השרשין יוצאין לשל חברו, הרי הוא שלו לברו, ואין חברו אוכל פירות¹⁹.

ד. אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חברו בשעה שעומדת

בקמותיה

אסור להזיק חברו ואפילו בראיה²⁰ אם יש בו היזק לחברו אסור להסתכל בו²¹, לפיכך אמרו חז"ל אסור²² לאדם לעמוד על שדה חברו בשעה שהיא עומדת בקמותיה מפני שמפסידו²³ בעין הרע²⁴.

לדינא כתב בן, אלא שהיכא דנהגו בן מנהגו מנהג אף על פי שהוא כנגד שמואל דהלכתא כוותיה בדיני, סמ"ע קנה סו

¹⁶ נתיח"מ ביאורים קנה טו

¹⁷ שו"ע ונו"כ קנה ל

¹⁸ שו"ע ונו"כ שם כו

¹⁹ נתיח"מ שם ובשו"ת אגרות משה חו"מ סימן מג כתב שאילן ששרשיו ברשות ראובן והענפים נוטים לרשות שמעון, שלענין הזכות בפירות תלוי בגוף האילן במקום יציאתו מן הקרקע, ואם הוא בשל ראובן, אף על פי שהשרשים וגם הענפים ברשות שמעון, והוכיח שכן הוא מדינא, גם אם בעל האילן הוא עכו"ם אסור ליקח הפירות דהוי גזל עכו"ם.

²⁰ שו"ע ונו"כ שעה ה

²¹ הא דכתבו הטור [סעיף ג'] והמחבר היזק ראייה זה בלשונם ולא נקטו בלשונם הני היזק ראייה דסימן קנ"ד, משום דשם הראיה מצד עצמה אין עושה בהן היזק אלא שגורמת היזק, כגון שחברו לא יעשה עסקיו בהצר מכה שבושה(ה) ממנו, או שירא שיבוא לו היזק השגת גבול או שאר ענינים כיוצא באלו, משא"כ שדה בקמותיה דהראיה מצד עצמה שולמת בה וגורמת היזק, אבל לענין איסור הנהו מכל שכן דאסור, דבזה איכא למאן דאמר (בגמרא) דלית ביה אלא מדת חסידות [עיי' ברמב"ם פ"ב משכנים הט"ז ובמ"מ ובמגדול עוז שם], ועיין פרישה. סמ"ע שם ד

²² ועיין מ"מ הלכות שכנים פרק ב הלכה טז שדעת הרמב"ם ומה שאמרו אסור לאדם שיעמוד על שדה חברו בשעה שעומדת בקמתה אינו אלא מדת חסידות ולא נכריח לגדור ארבע אמות בשביל כך.

²³ לבוש ובאה"ג שם ל

²⁴ יש לציין גם את דברי החזון איש (חו"מ עמוד רנ"ה לקוטים ב"ב סימן כא) וז"ל: 'יהבו ביה רבנן עינייהו ונח נפשיה', מסודות הבריאה כי האדם במחשבתו הוא מניע גורמים נסתרים בעולם המעשה ומחשבתו הקלה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ה. שיהו נכסיו קרובים לעיר

וכבר התבאר במסכת ברכות דף מו. המתארח אצל חבירו, הוא מברך ברכת המזון אפילו אם בעל הבית גדול ממנו, כדי שיברך לבעל הבית. ומה ברכה מברכו, יהי רצון שלא יבוש בעל הבית בעולם הזה ולא יפגם לעולם הבא. ויצלח מאד בכל נכסיו. ויהיו נכסיו ונכסיו מוצלחים וקרובים לעיר. ואל ישלוח שטן לא במעשה ידיו ולא במעשה ידיו. ואל יזדקק (וי"ג יזדקק) לא לפניו ולא לפניו שום דבר הרהור חטא ועבירה ועון מעתה ועד עולם.

ואע"ג שבנכסים קרובים לעיר יכול לשלוח בהם עין הרע כנוזר, מכל מקום יברכנו שיהיו מוצלחים ולא ישלוח בהם עין הרע²⁵.

וגם בני הבית הנשואים, ושאינם נשואים הסמוכים על שלחן אביהם בכלל אורחים הם, אבל במסעדות, ובתי הארחה, ומלונות, ואף בבתים פרטיים, אם האורח משלם עבור ארוחותיו ושהיתו שם, אינו בגדר אורח, ואינו חייב לברך את בעל הבית.

ו. אבל בית הננסת לא ... שחר פסיעות יש

כבר התבאר במסכת סוטה דף כב. שמי שיש בעירו שני בתי כנסיות²⁶, ילך להרחוק שיהיה לו שחר פסיעות²⁷. וגם מי שיש לו בית כנסת בשכונתו,

תוכל לשמש גורם להרס ולחרבן של גשמים מוצקים וכדאמר (פסחים נ ע"ב) כיון דנפיש אפחזיהו שלטא בהו עינא, ובב"מ (פד ע"א) לא מסתפי מר מעינא בישא, ושם (ע"ב) פרידה אחת יש לי ביניכם כו', ושם (קז ע"א) לא תזבין ארעא דסמיכתא למתא, ובשעה שבני אדם מתפעלים על מציאות מוצלחה, מעמידים את מציאות זו בסכנה, ומ"מ הכל בידי שמים וכל שלא נגזר עלי' בדין שמים לאברזן הדבר ניצל, אבל כשנגזר הדבר לאבר, מתגלגל הדבר לפעמים ע"י שימת עין תמהון על הדבר וע"י זה הוא כלה.

²⁵ נראה לי בס"ד דודאי קרובים לעיר הוא ענין טוב שלא יטרח בעל הבית, אך דא עקא שתשלוט עין הרע מעוברים ושבים ולא יהיו כצל"ח העודף, ולכן מברכים שיהיו מוצלחים אף על פי שהם קרובים לעיר ועיני הכל רואה אותם. בניהו בן יהוידע

²⁶ המנן אברהם (סימן צ' ס"ק כב) ושלחן ערוך הגאון רבי זלמן (אות יב), משנה ברורה צ לו.

²⁷ ומשמע שעדיף זה על פני להיות מעשרה ראשונים שהרי לרב, 'ברוך אתה בעיר', שיהא ביתך סמוך לבית הכנסת ובתורת חיים פ"י משום שעל ידי זה יוכל לבוא מהר לבית הכנסת ולהיות מהעשרה ראשונים שעליהם נאמר שלוקחים שחר כנגד כל המתפללים, ועל זה פליג ר' יוחנן ששחר פסיעות יש.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

רשאי ללכת להתפלל בבית כנסת המרוחק מביתו, ואין בזה משום "אין מעבירין על המצות", אלא אדרבה יש לו שכר פסיעות²⁸.

ומכל מקום תלמיד חכם השוקד על לימודו, נכון יותר שיתפלל בבית הכנסת הסמוך לביתו, כדי שלא יתבטל מלימודו, שלימוד תורה חשוב הרבה יותר משכר פסיעות בעלמא²⁹. וכבר אמרו במשנה "ותלמוד תורה כנגד כולם".

וכן אם צריך ללכת דרך רחובות העיר שמצויות שם נשים בבגדים לא צנועים, עדיף לקצר דרכו³⁰, ולא יצטרך לעצום עיניו מראות ברע. וכבר אמרו (באבות פרק ב' משנה א'), והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה וכו'.

ש שכתב³¹, כי רק אם בית הכנסת הרחוק נמצא במרחק של עד פרסה, צריך להעדיף ללכת אליו ולקבל שכר פסיעות, אך אם הוא רחוק יותר מפרסה אין צריך להתאמץ ללכת לשם ויכול להכנס להתפלל בית הכנסת הקרוב.

ומכל מקום, אם הטריח עצמו והלך לבית הכנסת שרחוק יותר משיעור פרסה, אף שלא היה צריך לעשות זאת ודאי שיקבל על זה שכר פסיעות.

יש שכתב³², כי אף שיש הרבה אנשים שאין מדקדקים בדין זה, ולא זו בלבד אלא שיש רבים ושלמים שנוהגים להתפלל בקביעות בבית הכנסת הסמוך לביתם, ולא הולכים לבית הכנסת הרחוק בשביל שכר פסיעות, וגם הרמב"ם הטור והשולחן ערוך לא העתיקו דין זה, מכל מקום יש להזהר בדברי האחרונים שפסקו כך להלכה.

רק כשיש³³ שני בתי כנסיות, צריך ללכת לבית כנסת הרחוק ולהרויח שכר פסיעות, אך כשיש בית הכנסת אחד בעיר צריך ללכת אליו בדרך הקצרה, משום שזריזים מקדימים למצוות. ואפילו אם ילך בדרך הארוכה אין לו שכר פסיעות.

²⁸ הרה"ג רבי עובדיה הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי (חלק ב' סימן ה, וחלק ג' סימן ג), ושכן מעשים בכל יום. ע"ש. ועיין עוד בשו"ת איש מצליח (סימן טו דף פז ע"ד), ובשו"ת לב אברהם (סימן כח), ובשו"ת הר צבי חלק א' (סימן נג). ועיין עוד בשדי חמד חלק א' (דף 55 ע"א, ודף 269 ע"א).

²⁹ בספרי דבי רב פרשת ראה פיסקא קטז, הביאו בשו"ת לב חיים חלק ב סימן קן. כן כתב בשדה חמד כללים מערכת האלף סימן תקפט בשם ספר לב חיים. ועיין שו"ת משנה אחרונה הערות סימן צ הערה תקכא שלא זו בלבד, אלא כל תלמיד חכם שיכול להתפלל במקום סמוך והולך להתפלל בבית הכנסת רחוק בשביל לקבל שכר פסיעות עבירה היא בידו, שמסיר אונו מתורה וגם תפילתו תועבה, שכן על ידי אריכות הדרך הוא מתבטל מתורתו בחינם. ועיין עוד בשו"ת יחווה דעת חלק ב סימן ט שהביא את שיטות הפוסקים בענין זה

³⁰ שו"ת יחווה דעת חלק ב סימן ט

³¹ שו"ת בצל החכמה חלק ד סימן כא.

³² שם סימן יט

³³ אפיקי מגינים חידושים סקל"א. וכן כתב בשו"ת מהרש"ג חלק א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

יש שכתב³⁴, כי רק אדם שעוד לא קבע מקום לתפילתו, או אז יש לו ללכת לבית הכנסת הרחוק ולהרויח שכר פסיעות, אך אם בית הכנסת הקרוב הוא מקום שכבר קבע בו מקום תפילתו או שהוא מקום שהתפללו בו אבותיו, ילך להתפלל בו אף שהוא קרוב.

יש שכתב³⁵, כי גם אם בית הכנסת שיש בו רוב עם קרוב יותר, ילך להתפלל בו, ואף שמפסיד על ידי זה את השכר פסיעות, מכל מקום מעלת רוב עם עדיפה, שזו היא מעלה בבית הכנסת עצמו. וכן אם בבית הכנסת הקרוב מתפללים במתינות ובכוונה יתירה, ילך להתפלל שם אף שמפסיד בכך שכר פסיעות, משום שמעלה זו של כוונה בתפילה קודמת לכל, שכן זו מעלה בתפילה עצמה.

יש שכתב³⁶, כי אם בבית הכנסת הקרוב יש כהנים שנושאים כפיהם, ובבית הכנסת הרחוק אין כהנים, מצוה ללכת להתפלל בבית הכנסת הקרוב. וגם אם רק ספק שיהיו כהנים שישאו כפיהם, אם בית הכנסת הרחוק זה ודאי שאין ברכת כהנים גם כן יותר טוב.

יש אומרים³⁷ שאין שכר פסיעות אלא כשהולך רגלי, ולא כשנוסע ברכב. ולכן הנוסע ברכב לבית הכנסת, נכון שיחנה במקום קצת מרוחק מבית הכנסת, כדי שילך מעט לבית הכנסת. אך בן ישיבה או תלמיד חכם שהליכתו ברגל גורמת לו לביטול תורה, אין לו להקפיד בזה.

מי שהיה רגיל ללכת להתפלל בבית הכנסת שהיה רחוק מביתו, משום שכר פסיעות, ועתה עבר לדירה אחרת שהיא בסמיכות לבית הכנסת שבו היה רגיל להתפלל, אין להצריכו לעבור להתפלל בבית כנסת מרוחק יותר.

דף קז:

ז. הנל בידי שמים חוץ מצנים פחים שנאמר צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם

³⁴ יפה ללב חלק א קונטרס יושר לבב סימן צ אות י.

³⁵ אפיקי מגינים חידושים סקל"א. בית ברוך על החיי אדם כלל יז סעיף א סק"ה ד"ה למקום, עיין שם שכתב שכן נראה מדברי החיי אדם.

³⁶ אורה נאמן סקל"ו ד"ה ועכ"פ.

³⁷ כן כתב בשו"ת תורה לשמה (סימן מ'), בעשיר נכבד שביתו רחוק מבית הכנסת יותר מחצי שעה, ואם כי אין הילוך זה תורה לפניו, אך אין זה לפי כבודו לעיני הרואים שילך ברגליו, והעלה שם, שההליכה לבית הכנסת תהיה דוקא ברגליו, וגם כי שכר פסיעות לא שייך רק בהולך ברגליו, שמטריח ברגליו בפסיעות יותר. ע"ש. ועיין עוד בשו"ת ציץ אליעזר חלק יב (סימן יז אות ז' והלאה). ע"ש. ושו"ת בצל החכמה חלק ד סימן כא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר במסכת כתובות דף ל. למרות שאמרו חכמינו "הכל בידי שמים", מכל מקום הרעות הבאות על האדם לרוע בחירתו, ובסיבת עקשותו, כמי שלא נזהר במאכלו ומשקיו ומלבושו ובא לידי חולי, וכן מי שלא נזהר בלשונו ובמעשיו ומשום כך הכו אותו בני אדם ויסרו אותו. הרי הביא זאת על עצמו, ואינן נחשבות לו לכפרת עון³⁸, כיון שהוא ראוי שירחק מאותן הסבות, וכמו שאמר הכתוב (משלי כב פסוק ה) צַנִּים פְּחִים בְּדֶרֶךְ עֵקֶשׁ שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם ועל זה אמרו חכמינו "הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים" שהאדם צריך לשמור עצמו מחלאים שבאים על ידי קור וחום, כי בידו הדבר תלוי להשמר מן הצנה.

והואיל והיות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא³⁹, שהרי אי אפשר שיבין או ידע דבר מידיעת הבורא והוא חולה, לפיכך צריך להרחיק אדם עצמו מדברים המאבדין את הגוף, ולהנהיג עצמו בדברים המברין והמחלימים.

והמחלות יש מהם⁴⁰ שיתהוו משטות בני אדם כגון צינים ופחים וזה דומה להורג את עצמו⁴¹ שעתיד ליתן את הדין, וכן המחליא עצמו מפני היותו רודף אחר תאוותיו, ובכלל זה מי שאינו משתדל ברפואה עצמה, בכלל חוטאים יחשב, ואם ביטל עבודת ה' בסיבת החולי גם את דמו מידו ידרושו

וכן הורו חז"ל⁴² שאחים ששותפים בירושת אביהם, וניזונים מקופה משותפת, אם חלה אחד האחים בגלל 'צינים ופחים' כלומר שבפשיעה הלך⁴³ בשלג בחורף או בחום בימות החמה וכיוצא בזה ונזקק להוצאות רפואיות, מתרפא משל עצמו ולא נוטל מהקופה המשותפת, כיון שהחולי הגיע לו בפשיעתו ואין יכול⁴⁴ אותו 'עקש' לומר אבוסס רגלי

³⁸ וכיוצא באלו היסורין הבאים על האדם ברוע הנהגתו הוא חושב שבאים אליו מהאל יתברך על עונותיו ומחפש לפי דעתו ואינו רואה עון שיבאו לו בסבתו יסורין אלו, ונתרעם על האל ית', וכמ"ש הכתוב (משלי י"ט) אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו, בית אלוקים למבי"ט שער התשובה פרק ט

³⁹ רמב"ם הלכות דעות פרק ד הלכה א

⁴⁰ ס' מעבר יבוק קרבן תענית פ"ה

⁴¹ ועיין שיטה מקובצת מהריטב"א ז"ל הכל בידי שמים חוץ מצינים וכו' ואף ע"ג דכתיב ואין נסתר מחמתו וכתיב נמי לפני קרתו מי יעמוד התם למי שהולך לשרב ולקרח אבל שומר נפשו ירחק מהם שלא גזרו עליו מן השמים שלא יוכל להתרחק ע"כ.

⁴² בבא בתרא דף קמד: ונפסק בשו"ע ונו"כ חו"מ קעז ב

⁴³ ואין חילוק בין הלך בזמנים הללו ברגליו או ישב בעגלה, דהא זה למדו בגמרא [ב"ב שם] מדאמרינן הכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים, ושם לא חילקו. סמ"ע שם ד

⁴⁴ חשוקי חמד מסכת תענית דף ת.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

בשלג כחפצי, ואלך לטייל בעיצומו של חום, ולא אחוש כי "הכל בידי שמים ו"שומר פתאים ה". אדם כזה אינו 'פתי' אלא⁴⁵ 'פושע'.

וכבר התבאר במסכת שבת דף לב. שאל יעמוד אדם במקום סכנה ויאמר שעושין לו נס, שמא אין עושין לו נס. ואם עושין לו נס מנכין לו מזכיותיו.

ולפיכך⁴⁶ יזהר מכל דברים המביאים לידי סכנה⁴⁷, כי סכנתא חמירא מאיסורא כלומר דברים מסוכנים יש להחמיר במניעתם יותר מאיסור, ויש לחוש יותר לספק סכנה מלספק איסור, ולכן אסור לילך בכל מקום סכנה כמו תחת קיר נטוי או על גשר רעוע, או יחידי בלילה.

וכן כאשר יש מגפה⁴⁸, אחר שהוברר לדאבוננו שהנגיף המסוכן קיים, ולדעת חכמי הרפואה עטית המסכה היא השתדלות מינימלית לשמירה מנזק, והוא דבר שביד כל אדם, אזי אין אדם רשאי לומר שלא יעטה מסכה משום "שומר פתאים ה", ולסמוך על אמונה וביטחון בה'. שאין אומרים "שומר פתאים ה", כשיש סכנה טבעית שאפשר להשמר ממנה בנקל.

אולם יש פעמים שרשאי אדם לבטוח בקב"ה ולחרוג מהוראות הרופאים דלמרות שהרופא הוא הקובע מה נחשב פיקוח נפש ועל פי ההלכה צריכים לשמוע לרופא. אמנם לגדולי הדור ישנה סמכות להחליט מתי אפשר לנהוג בהנהגה אחרת שלא כדעת הרופאים.

ח. שלשה עשר דברים נאמרו בפת שחרית

פת שחרית⁴⁹ טוב הוא שירגיל אדם עצמו בו לשמור בריאותו, שכן אמרו חכמינו ז"ל שמונים ושלש מיני חלאים תלויין במרה, וכולם פת במלח וקיתון

⁴⁵ וכך דרש בשער בת רבים ה"סבא מקלם" זצ"ל כמובא בספרו "חכמה ומוסר" (חלק א סימן רנד) בזה"ל: "כתיב (תהלים קמז - ו) "שומר פתאים ה", התחילו הפתאים לשמוח, כי ה' שומרם ויוכלו לעשות כל מה שירצו. אבל כבר אמר שלמה המלך ע"ה (משלי כב, ה) "צנים פחים בדרך עקש", הרי כי עקש הוא, ורק על מה שאי אפשר לו לדעת והוא בדרך הזה כפתי או שומר פתאים ה'..."

⁴⁶ ומהם מה, שהם מופקדות אל הטבע ברצון האל, ויועיל למי שיעשה אותם כפי הראוי, ויזיק למי שיעשה אותם בפחות, או ביתר ממה שראוי. וכבר גזר האל היותם סבות על זה האופן, ובוה יאמרו רז"ל הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים, שנאמר: צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם. ובוה האופן חייב להשמר מן המזונות, והסמים הממיתים. ומהם מה שסבותיהם מקריות, ואלה ג"כ ראוי להשמר מהם. ספר האמונה הרמה לראב"ד מאמר ב עיקר ו

⁴⁷ שו"ע ונ"כ יו"ד קמז ה

⁴⁸ חשוקי חמד שם

⁴⁹ שו"ע ונו"כ או"ח קנה ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

של מים שחרית מבטלתן, לפיכך ירגיל אדם עצמו בן כדי שיהיה בריא וחזק לעבודת הבורא יתברך.

ואין צריך המוציא וברהמ"ז⁵⁰ אלא בפת הבאה בכסנין (עוגה) בשיעור כביצה מספיק⁵¹, ויש אומרים⁵² שבדיעבד מספיק שתיה המזינה אפילו ללא מאכל כלל כדי לצאת ענין דפת שחרית.

ט. לא תזלזל במשחתא דנל פורתא ופורתא חזי לכורכמא רישקא

כתיב (ויקרא יט פסוק לה) לא תעשו עול בפשפש בפדה וגו', ואמרו רבותינו ז"ל דהאי במדה פירושו במדת קרקע, לפיכך במדידת קרקע⁵³ יש להקפיד לדייק ולמדוד עפ"י השבון הכמת התשבורת, שאפילו מלא אצבע בקרקע נחשב כדבר חשוב.

י. ארבע אמות דאניגרא זלזל בהו דאנהרא לא תמשחנהו כלל ... ארבע אמות דאניגרא לבני אניגרא דאנהרא דכולי עלמא

⁵⁰ פמ"ג (מ"ז סק"א)

⁵¹ וע"ע כה"ח סי' קנ"ז סקכ"ט בשם אור צדיקים בשם האר"י ז"ל שירגיל עצמו בשחרית בפת הימים נקיה וביצה מגולגלת (צלויח קצת – רש"י ברכות מ"ד ב) בלא מלח, ושמן זית, כי דברים אלו יפה לזכרון, והוא עפ"י הגמ' הוריות י"ג ב.

⁵² אשל אברהם בוטשאטש סי' זה, כה"ח שם

⁵³ שו"ע ונו"כ חו"מ רלא מז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ארבע אמות הסמוכין לחריץ אמת המים מזולזין במדידתן⁵⁴, מפני שאין זורעין אותן⁵⁵, והסמוכין לשפת הנהר אין מודדין אותו כלל, מפני שהם של בני רשות הרבים⁵⁶.

**יא. מלא כתפי נגדי בתרי עברי נהרא קוצו ... משום אמתוחי
אשליהן הוא כמלא כתפי נגדי סגי**

אילן שענפיו⁵⁷ נוטים לרה"ר צריך לקוץ עד כדי שלא יפריע לעוברים ברה"ר עם משאו⁵⁸. ואם בעל האילן אינו קוצץ, יכול כל אדם לקצצו⁵⁹.

⁵⁴ שו"ע ונו"כ שם יז

⁵⁵ וז"ל רש"י [ד"ה] ארבע אמות דאניגרא, אמת המים שהמשיכוהו מן הנהר הגדול אל השדות על פני הבקעה כולה, ומניחין בעלי כל שדה ושדה מלזרוע את אנפיה רוחב ד' אמות שלא תתקלקל שפתה, ומודדין אותה כולה ביחד, ומציינין אותו שלא יחרושו מן הסימן ולחוץ.

⁵⁶ אלא באומד הדעת יניחנו כדי שיהא ניכרים לעינים שהן שלימות ורחבות, סמ"ע שם לב

⁵⁷ שו"ע ונו"כ תיז ד וקנה כז

⁵⁸ ובשו"ע שם קוצץ, כדי שיהא הגמל עובר ברוכבו. ומניחין מקום פנוי משתי שפתות הנהר כרוחב כתפי המלחים שיורדים שם ומושכים הספינה, וכל אילן הנמצא ברוחב זה קוצצין אותו מיד ואין מתרין בבעליו, שהרי מעכב מושכי הספינה.

⁵⁹ ויש לעיין אם לא קצצו והזק בו אדם אם חייב לשלם, שהרי הוא לא עשה הבור, ואפשר שאם התרו בו חייב כדין אילן שנפל, וצ"ע. פתחי חושן חלקו פרק ח הערה צד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

